

Castell de Subirats i església de Sant Pere del Castell de Subirats

Subirats

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Carretera BV-2427, km. 3,8, al cim d'un turó, sobre els Casots.

Coordenades:

Latitud: 41.41595
Longitud: 1.81708
UTM Est (X): 401142
UTM Nord (Y): 4585608

Classificació

Número de fitxa 08273 - 79

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia Conjunt arquitectònic

Estil / època: Medieval

Segle X-XII

Estat de conservació Dolent

Notes de conservació: Tot i que es va portar a terme una campanya de restauració de la torre de l'homenatge l'any 2003, l'edifici en conjunt presenta un aspecte ruïnós.

D'altra banda s'observa que la vegetació comença a envair els recintes recentment adequats per a visitar després de la intervenció arqueològica.

L'església es va refer l'any 1807; posteriorment, el 1973 es va realitzar una campanya de restauració, durant la qual es va afegir el portal de la façana de migdia, sobre l'antic portal barroc del segle XVII, d'estil neoromànic, amb arquivolta i capitells esculpits. A diferència del castell l'església es troba, doncs, en bon estat de conservació.

Protecció Legal

Tipus de protecció: BCIN

Europea – Atributs National Monument Record – Defensa

inspire:

Observacions protecció: BCIN: R-I-51-5721 Declaració 8/11/1988

Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00

Número inventari Si, IPA. CC.AA., num. 2 i IPA

Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil

Ús actual: Científic

Titularitat Pública

Titular: Ajuntament de Subirats

Fitxes associades:

[Torre de Can Llopart/Torrota de Can Llopart](#)

[La Nova Font Santa](#)

Autoria de la fitxa Josep Anton Pérez

Data de registre de la fitxa: dt., 07/03/2006 - 01:00

Descripció

Actualment el castell es troba en un estat semi-ruinós. Estava reforçat per quatre torres de planta circular, de les que se'n conserva part d'una, que presenta espitlleres. També hi ha restes de parament de muralla, de carreus petits i irregulars. La torre d'homenatge o torre mestra, del segle X, és de planta lleugerament rectangular, amb els angles rectes a l'interior i arrodonits a l'exterior. El mur nord, força alt, té un gruix de 80 cm, mentre l'est fa uns 275 cm. La torre devia tenir com a mínim tres sostres, dels quals es conserven les fileres de forats per a encabir les bigues. Els dos pisos inferiors del mur est presenten espitlleres. Al costat sud-oest de la torre mestra hi ha un espai identificat com a cisterna, només oberta per la part superior. A l'est de la cisterna hi ha encara altres estances. A l'est de la torre hi ha un vall o fossar, i més enllà existeix un segon recinte, enmig del qual s'aixeca una bestorre circular en ruïnes. L'edifici queda tancat a l'est per una muralla sobre la roca que la fonamenta. Al bell mig del recinte castral hi ha una construcció amb forma de tascó a la banda oriental i amb sengles murs paral·lels als costats nord i sud, mancant-li la cara occidental. L'aparell de l'obra és de carreus grossos, amb una alçada conservada d'uns 4,3 m. L'interior és massís. És possible que la cronologia d'aquesta estructura sigui anterior a l'Edat Mitjana, reutilitzant una construcció anterior. L'església de Sant Pere del Castell de Subirats, d'origen al segle XI, és d'una sola nau, coberta amb volta de canó de perfil apuntat, reforçada per dos arcs torals apuntats, que arrenquen de pilastres adossades als murs, una de les quals té una motllura esculpida. La nau és suportada per arcs formers amb un perfil semicircular, excepte els dos més occidentals, de perfil apuntat. La capçalera presenta un absis semicircular que aprofita part d'un absis anterior més petit, En aquesta part de l'absis es conserven alguns vestigis de pintures, amb un fris de triangles vermells. La projecció exterior de l'absis té forma quasi rectangular, amb un sostre de dues vessants. La porta de la façana sud, en arc de mig punt i ornamentada amb una arquivolta sobre dues columnes, va ser construïda en estil neoromànic durant la restauració, substituint un portal datat el 1809. La Mare de Déu de la Font Santa es guarda actualment a la capella del Roser, oberta al culte des de 1683, i que conserva decoració en estuc a les voltes d'aresta. La imatge actual és una còpia de la que va desaparèixer el 1936. A la part antiga de l'absis i a la part baixa de la façana sud es conserva una cantonada de la nau original. L'aparell és de reble, amb carreus de pedra tosca interposats. L'interior i la part més elevada del mur s'han fet amb carreus ben escairats i disposats en filades poc uniformes. Finalment, al tram est l'aparell és de carreu petit, alternant amb reble. El campanar és d'espadanya de dos ulls, si bé resta inacabat a causa de la restauració que va suprimir l'acabament barroc. Fora del recinte de l'església de Sant Pere del Castell trobem el cementiri parroquial de Subirats, inaugurat l'any 1.974. Tancat per una reixa, és cobert amb un sostre que imita una cavitat natural.

Observacions:

Si bé el castell es troba en un estat semi-ruïnós (per tant té un estat de conservació dolent), la capella continua en ús i per tant es troba en bon estat.

Història

Sobre els inicis de l'ocupació de l'indret on s'aixeca el castell, alguns autors han proposat l'origen íbero-romà, en base a jaciments d'aquesta època propers (Pujol d'en Figueres, Vinya de Dalt/Torre-ramona,..), al pas de la Via Augusta pels peus del castell i a la troballa d'un mil·liari romà reaprofitat. Però fins ara aquestes hipòtesis no es poden contrastar, ja que aquests jaciments presenten un patró d'assentament diferent al del castell (a la plana, en terrenys conreables, menys abruptes). Sembla ser que ens trobem, doncs, davant d'una ocupació originàriament medieval. El castell de Subirats és l'edifici militar del que se'n té constància documental més reculada en el temps de tota la comarca, concretament de l'any 917. Sota el nom de "Kastro Subiratos" trobem la residència dels vescomtes de Barcelona, fins que a al segle X la seva condició de plaça forta fronterera amb territori musulmà es desplaça a Olèrdola. A partir d'aquest moment resta sota jurisdicció de diversos castlans. Una de les dames més rellevants del Castell de Subirats va ser Elvira de Subirats, esposa d'Armengol VIII, l'últim comte d'Urgell. Elvira pactà amb el Rei Pere el casament de la seva filla Aurembiaix amb el fill del rei, el futur Jaume I el Conqueridor. La mort del rei a Muret l'any 1213 representà l'anul·lació d'aquest pacte. El 1220 va morir Elvira de Subirats deixant el comtat a la seva filla Aurembiaix, morta dos anys després del seu segon matrimoni sense descendència i finint-se així la línia directa dels Armengol. El castell fou manat enderrocar pel marquès de los Vélez, durant la Guerra dels Segadors. La intervenció arqueològica del 2.003 va permetre identificar la planta del recinte excavat, amb una potent muralla perimetral, accessos complicats i murs d'alçades considerables que minimitzen els punts febles del recinte. Es deduí que hi havia algun sistema d'accés elevat, mitjançant escales elevades o passarel·les. Com a emplaçament fortificat de frontera, s'hi feren reformes per procurar la subsistència en cas de setge, com la construcció d'una gran cisterna. Pel que fa a l'església de Sant Pere del castell de Subirats, la trobem documentada l'any 1030, si bé a principis del segle X ja hi havia al mateix lloc una petita capella castral. En un document de l'any 917, es diu que l'església estava dedicada a Santa Maria, Sant Pere i Sant Joan. Els protectors d'aquest temple foren els Santmartí, senyors del castell de Subirats. Al llarg de la història, Sant Pere del castell de Subirats va anar acumulant riqueses i possessions. Al segle XIV la parròquia s'esmenta sovint a causa de les visites pastorals. De fet, ha mantingut la parroquialitat del terme fins el 1930, quan s'ha convertit en el santuari de la Mare de Déu de la Font Santa, en ser traslladada, el 1.726, la imatge que es venerava a la capella de la font de la Salut, als peus del castell. Durant les obres de restauració en una de les parets de l'absis aparegueren 9 monedes, classificades entre els segles XV i XIX, associades amb les ofrenes a la Mare de Déu de la Font Santa.

Bibliografia

A.A.V.V. (1981): "Pla General d'Ordenació Urbanística de Subirats". Annex I. Ajuntament de Subirats.
A.A.V.V. (1992): "Catalunya Romànica". Vol. XIX. "El Penedès. L'Anoia". Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, p. 194-195. A.A.V.V. (2005): "Pla Director Supramunicipal de Sostenibilitat". Edita: Mancomunitat de Municipis de l'Alt Penedès. (Suport CD-ROM). BOSCH DE NOIA I CASANOVAS, Ramon (1974): "Castell de Subirats. Apunts per a la seva història. El primer document escrit". Aplecs de la Font Santa al Castell de Subirats. 20 i 21 d'abril, i 1 de maig de 1974. LLORAC I SANTÍ, Salvador (1988): "Subirats. Visió general d'un municipi de l'Alt Penedès". Ed. Ajuntament de Subirats, pp. 216-217. LLORAC I SANTÍ, Salvador (1980): "Els castells d'arrel romànica de l'Alt i el Baix Penedès", dins MISCEL·LÀNIA PENEDESENCA, 1980, vol. III, pp. 35-37. RAVENTÓS I ESCOFET, Josep; BOSCH

DE NOIA I CASANOVAS, Ramon (1976): "El Castell de Subirats". Seix i Barral Germans, S. A. Barcelona. RIBÉ, G.; CEBRIÀ, A. i SENABRE, M.R. (1990): "Carta Arqueològica de l'Alt Penedès." Vilafranca del Penedès. ROSSELLÓ RAVENTÓS, Joan (1986): "Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya. Vol 2, Alt Penedès." Barcelona, p. 179-180.

